

Η διήγηση δημοσιεύτηκε στην Έκδοση Διδασκαλικής Όμοσπονδίας Ελλάδος, Αθήναι 1952, με τίτλο **"Όμορφος Κόσμος**, άπευθυνόμενη **«Στά άγγελούδια μας»** στα τότε παιδιά της Γ' τάξης του Δημοτικού. Έχουν περάσει μόλις οκτώ χρόνια από τη διεξαγωγή της ένδοξης για την Ελλάδα μάχης του Ρίμνι*, στην οποία αναφέρεται.

Ό γενναίος τραυματιοφορεύς

Τήν 13 Σεπτεμβρίου του 1944 ή ένδοξος III όρεινή μας Ταξιαρχία διετάχθη υπό της 8ης Συμμαχικής Στρατιάς νά ενεργήση επίθεσιν καί καταλάβη τάς υπό των Γερμανών κατεχομένας όχυρωτάτας έν Ίταλία θέσεις Μοντισόελι, Μεναλντινι καί Μπαπάρα.

Τούτο ήτο πάρα πολύ δύσκολον, διότι οι Γερμανοί, γνωρίζοντες την άξίαν των θέσεών μας, είχαν άγκιστρώσει εκεί τάς έκλεκτοτέρας στρατιωτικές των μονάδας, αί όποίαι υπερήσπιζον τά όχυρά.

Ποία όμως δύναμις έστάθη ποτέ ικανή νά άναχαιτίση την χειμαρρώδη Έλληνικήν ψυχήν;

"Όταν ή διαταγή της έξορμήσεως έκοινοποιήθη εις τους παλαιμάχους εκείνους άγωνιστάς, την ύπεδέχθησαν μέ ούρανομήκεις ζητωγραφάς. "Ερριπτον άπό χαράν τους μαύρους σκούφους των εις τόν άέρα καί ένηγκαλίζοντο ό ένας τόν άλλον.

— Νά ιδήτε πού πρώτος θά στήσω τή Γαλανόλευκη στήν

Μπατάρα αὔριο, λέγει εἰς τόν συνάδελφόν του Κοιρῶτσον ὁ Σάμιος στρατιώτης Γιώργος.

— Κοίταξε μὴ τὸ πάθης ὅπως ὁ λαγός ἀπὸ τῆ χελώνα, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ μικρόσωμος καὶ βραδυκίνητος λόγῳ τῆς πολυσαρκίας του Δωδεκανήσιος Κοιρῶτσος.

— Θὰ τὸ ἰδοῦμε!

— Θὰ τὸ ἰδῆς! καὶ νὰ εἶσαι δι' αὐτὸ βέβαιος, ἀπαντᾶ με ἀποφασιστικότητα ὁ Δωδεκανήσιος. Ἔχω ὀρκισθῆ στὰ κόκκαλα τοῦ μακαρίτη πατέρα μου, πού τόν ἐσκότωσε ἄνανδρα εἰς τὴν Κάλυμνον ἓνας Ἴταλὸς καραμπινιέρης.

ἽΟλοι χαριεντίζονται μεταξύ των καὶ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι.

Ἔτοιμοι τώρα καθ' ὅλα οἱ ἥρωικοί μας στρατιῶται, δέν βλέπουν τὴν ὥραν ἵνα ἐπιτεθοῦν.

Ἰδοῦ ἔφθασε καὶ ἡ πολυπόθητος στιγμή!

Εἰς τὰς 12 ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον, τὰ τρία τάγματα τῆς ταξιαρχίας ἐκκινοῦν ἀπὸ διάφορα σημεία, ἵνα ἐπιτύχουν τὸν ἐπιδικώμενον σκοπόν.

Οἱ Γερμανοί, καταληφθέντες αἰφνιδιαστικῶς, εἰς τὴν πρώτην των ταραχῆν, ἐξαπολύουν πανταχόθεν καταιγιστικά πυρά, ἵνα ἀναχαιτίσουν τὴν ὀρμὴν τῶν φαντάρων μας.

Πολυβόλα, ὄλμοι, χειροβομβίδες καὶ παντός εἴδους ὄπλα ἐξαποπέλλουν κόλασιν πυρός. Ὅμως τοῦ κάκου. Οὐδεμία δύναμις εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἥρώας μας! Προχωροῦν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀψηφοῦντες τὸν κίνδυνον, τὸν θάνατον.

Εἰς τὸ κρίσιμον αὐτὸ σημεῖον, τραυματίζεται σοβαρῶς ὁ Ἀνθυπασπιστὴς Ἀνδρεάδης. Μὴ δυνάμενος νὰ βαδίσῃ, κατὰκειται αἰμόφυρτος εἰς προκεχωρημένον σημεῖον, ὅπου ὡς λέων προπορευόμενος μὲ τὸ πιστόλιον εἰς τὰς χεῖρας παρῶρμα τοὺς στρατιώτας του.

Οἱ ἐχθροὶ ρίπτουν χειροβομβίδας, ἵνα ἀναχαιτίσουν τοὺς ἰδικούς μας. Πρὸς στιγμήν ἐφάνησαν διστακτικοί.

Τὴν στιγμήν ταύτην, βλέπουν νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ πληγωμένου ἀξιωματικοῦ ὁ τραυματιοφορεὺς Ἰπειρώτης Μήτσου.

— Μὴ! τοῦ φωνάζουν οἱ ἄλλοι.

— Θὰ σέ πετάξουν στὸν ἀέρα μὲ τίς χειροβομβίδες οἱ Γερμαναράδες, τοῦ λέγει ἓνας.

— Θὰ σέ γαζώσουν μὲ τὸ πολυβόλο οἱ Οὔνοι, τοῦ λέγει ἄλλος. Ἐκεῖνος ὅμως δέν δίδει καμίαν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους των. Πίπτει πρηνηδόν καὶ ἔρπων προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ τὸν βαρέως τραυματισμένον. Αἱ ἐχθρικάι σφαῖραι πίπτουν ὡς βροχὴ γύρω του. Ἐκεῖνος ὅμως ἀπτόητος, ἄφοβος, ἔρπει συνεχῶς καὶ φθάνει εἰς τὸν ἐτοιμοθάνατον.

Χωρίς νά χάνη καιρόν, τόν σηκώνει εἰς τούς ὤμους του καί μέ ἑλικοειδεῖς κινήσεις ἀπομακρύνεται. Φροντίζει ἵνα δώσῃ ὅσον τό δυνατόν ὀλιγώτερον στόχον εἰς τόν ἐχθρόν.

Δέν κατώρθωσε νά κάμῃ μερικά βήματα καί ἰδού, δύο σφαῖραι ἐχθρικοί τόν τραυματίζουν εἰς τήν χεῖρα καί εἰς τόν πόδα. Τό αἷμα ἀρχίζει νά τρέχῃ ποταμηδόν. Πρός στιγμὴν κλονίζεται. Ὅμως ἡ συναισθησις τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος, νά σώσῃ τόν ψυχορραγοῦντα Ἀνθυπασπιστήν, τοῦ δίδει νέας δυνάμεις. Δαγκάνει τὰ χεῖλη του ἵνα ἀνακουφισθῇ ἀπό τούς φρικτούς πόνους καί σῦρεται πρὸς τὰ ἔμπρός, φέρων τό πολύτιμον φορτίον. Τώρα δέν ἀντέχει ἄλλο. Πίπτει λιπόθυμος! Δύο ἄλλοι λεβέντες ἔσπευσαν καί τούς μετέφεραν εἰς τό Χειρουργεῖον.

— Ἐνίκησαμεν; ἐρωτᾷ εὐθύς ὡς συνῆλθε τόν ἱατρόν, ὅστις ἐπέδενε τὰ τραύματά του.

— Μάλιστα, παλληκάρι μου, τοῦ ἀπαντᾷ στοργικά ὁ ἱατρός.

Αὐτήν τήν στιγμὴν ἐλήφθη τηλεγράφημα, πού ἀναγγέλλει τήν κατάληψιν καί τῶν τριῶν στόχων!

— Ζήτω ἡ III Ὀρεινὴ Ταξιαρχία! ἐψέλλισε ὁ τραυματισμένος. Τώρα ἄς πεθάνω... Εἶμαι εὐχαριστημένος!

Δέν ἀπέθανεν ὅμως. Ὁ Πανάγαθος ἐβοήθησεν ἵνα καί οἱ δύο των, μετὰ τήν ἀποθεραπείαν των, ἐπιστρέψωσιν εἰς τήν προσφιλῆ των Ἑλλάδα, ἐλευθέραν τώρα χάρις εἰς τήν αὐτοθυσίαν καί τόν ἥρωισμόν αὐτῶν καί τῶν ἄλλων ἥρωικῶν στρατιωτῶν μας. □

* Ἡ μάχη τοῦ Ρίμινι εἶναι ἡ στρατιωτικὴ ἀναμέτρηση τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, κατὰ τὴν ὁποία βοήθησε τὰ μέγιστα στὴν τελικὴ νίκη τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων καί δοξάστηκε ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός. Ἡ μάχη διεξήχθη ἀπὸ τίς 13 ἕως τίς 21 Σεπτεμβρίου 1944 ἐπὶ ἰταλικοῦ ἐδάφους, στὸ ἰταίσιον τῆς Συμμαχικῆς Ἐπιχειρήσεως Ἑλασία, ἡ ὁποία εἶχε ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴ διάσπαση τῆς λεγόμενης «Γοιθικῆς Ἀμυντικῆς Γραμμῆς», πού εἶχαν συμπύξῃ οἱ ὑποχωροῦντες Γερμανοὶ καί πού ἐκτεινόταν ἀπὸ τὴν Πίζα ἕως τὸ Ρίμινι, στὶς ἀκτὲς τῆς Ἀδριατικῆς. Στὴν 8ῃ Βρετανικῇ Στρατιά εἶχε ἐνταχθεῖ ἡ 3ῃ Ἑλληνικὴ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία. Οἱ Γερμανοὶ ἀμύνονταν σθεναρῶς, ἀλλὰ ἡ ἑλληνικὴ ἐπίθεσις ὑπῆρξε θοελλώδης. Γιὰ τὴ μεγάλη νίκη τῆς 3ῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας στὴ μάχη τοῦ Ρίμινι, ἀπονειμήθηκε στὶς Σημαῖες τῶν Ταγμάτων τῆς ὁ Ταξίαρχος τοῦ Ἀριστείου Ἀνδρείας, καί ἡ ἴδια ἔλαβε τὴν τιμητικὴ ὀνομασία «Ταξιαρχία Ρίμινι».

Ήταν και τότε Ὀκτώβριος. Δεκαέξι χρόνια μετά τό ἔπος τοῦ '40. Οἱ πρωτοετείς φοιτητές τῆς Φιλοσοφικῆς τοῦ ἔτους ἐκείνου — 1956 — ἦταν νήπια ὅταν οἱ πατέρες τους και οἱ μητέρες τους, στήν πρώτη νεότητά τους ἢ στήν ὠριμότητά τους, εἶπαν τό «Ἦχι» μαζί μέ ὄλο τό Ἔθνος και πῆραν «ὄπλα τά ἱερά» ἐκεῖνοι, και ἐκεῖνες, τήν ἀπόφαση νά κρατήσουν στά μετόπισθεν τήν τιμή τους και τά μικροπαιδιά τους στήν ἀγκαλιά «μέ τό χαμόγελο στά χεῖλη». Αἰσθάνονταν ὅτι ἦρθε ἡ ὥρα νά γράψουν τή δική τους παράγραφο στήν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας. Καί τήν ἔγραψαν!

Τά νήπιά τους, τά νήπια τῶν Ἑλλήνων τοῦ '40, δέν μπορούσαν νά τήν διαβάσουν, ἀλλά μπορούσαν νά ἀκοῦν τή σειρήνα τοῦ συναγερμοῦ γιά νά κρυφτοῦν στά ὑπόγεια, στή σκάλα τους τή μπότα τῶν Γερμανῶν πού ἀνέβαιναν μέ προτεταμένα τά ὄπλα γιά νά κάνουν μπλόκο στά σπίτια τους, και τή φωνή τοῦ σπιούνου πού τούς συνόδευε: «Ἀνοῖζτε, δέν σᾶς σκοτώνουμε».

Δέν ἤξεραν νά διαβάζουν, ὅμως εἶχαν μάτια νά βλέπουν τά σκοῦρα χαρτιά γιά τή συσκότιση στά τζάμια, τά φορητά μέ τούς πληγωμένους ἀπό τίς μάχες στήν Ἀντίσταση, πού περνοῦσαν κάτω ἀπό τό μπαλκόνι τους, και μιά φορά στά κλεφτά, τούς κρεμασμένους στά Ψηλαλώνια...

Πήγαιναν και στό «σουσίτιο» και τά μικρά. Τούς ἔδιναν οἱ μεγάλοι τό κατσαρολάκι, γιά νά μποῦνε και αὐτά στή σειρά στήν αὐλή τῆς Ἐκκλησίας και νά τούς ρίξουν μέσα δυό κουταλιές φαγητό μέ τή μεγάλη κουτάλα. Ἐκεῖ μέσα ἔνιωθαν πῶς βούλιαζε και κάτι δικό τους! Ὅταν μεγάλωσαν, κατάλαβαν ὅτι αὐτό ἦταν ἡ παιδική τους ἀξιοπρέπεια. Γι' αὐτό τάχα κοκκίνιζαν λίγο τά μαγουλάκια τους;

Ἐπειτα ἔδωσε ὁ Θεός κι εἶδαν μιά μέρα νά μπαίνουν στίς πόλεις τους, σάν σέ παρέλαση, οἱ Ἄγγλοι και οἱ δικοί μας. Ὁ πόλεμος εἶχε τελειώσει. Εἶχε ἔρθει ἡ Λευτεριά. Τότε ἀνοῖζαν τά σχολεῖα, πού μάθαιναν στά παιδιά γράμματα, «τοῦ Θεοῦ τά πράματα», ἀνθρωπιά και φιλοπατρία...

* * *

Οἱ πρωτοετείς στό ἀμφιθέατρο τῆς Φιλοσοφικῆς, ἐκείνη τήν ἡμέρα τοῦ Ὀκτωβρίου, ἔβλεπαν γιά πρώτη φορά τόν καθηγητή τους τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας, τόν Ἰωάννη Παπασταύρου. Εὐθυτενής, διακριτικά λευκασμένος, ἀξιοπρεπής. Παρακολουθοῦσαν μέ προσοχή τό μάθημά του και

«ὑπέρ Ἑλλάδος»

κρατούσαν σημειώσεις. Σέ λίγους μήνες κυκλοφόρησε καί τό βιβλίό του:
Ἀρχαία Ἱστορία, Ἀνατολή-Ἑλλάς-Ρώμη, Τόμος Α', 1957.

Στό δεύτερο φύλλο εἶχε καί ἀφιέρωση:

«Εἰς τόν ἥρωα υἱόν μου ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ
καί τούς γενναίους του ἄνδρας, τούς πεσόντας
ὑπέρ Ἑλλάδος ἐλευθερίας, ἧς οὐθέν μείζον ἐστι ἄνθρωποις Ἕλλησιν».
Παράλληλα ὑπῆρχε καί ἓνα παράθεμα ἀπό τόν Ὅμηρο:

«...ἔνθα δ' ἔπειτα κατέκταθεν ὄσσοι ἄριστοι
ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται ἀρήϊος, ἔνθα δ' Ἀχιλλεύς,
ἔνθα δέ Πάτροκλος, θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος,
ἔνθα δ' ἐμός φίλος υἱός, ἅμα κρατερός καί ἀταρβής,
Ἄντιλοχος, περί μὲν θείειν ταχύς ἠδέ μαχητής»

(*Ὀδύσσεια γ' 108-112*).

Εἶναι ἓνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν ἀφήγηση τοῦ γέρο-Νέστορα, τοῦ βασιλιᾶ τῆς Πύλου, σὸν νεαρό Τηλέμαχο, γιό τοῦ χαμένου βασιλιᾶ τῆς Ἰθάκης, πού ἐναγώνια ἀναζητᾶ τόν πατέρα του. Ὁ σοφός βασιλιάς, μέ τή μελίρρυτη γλῶσσα, κάνει τό μνημόσυνο καί τοῦ δικοῦ του γιου:

«Ἐπειτα ἐδῶ σκοιῶθησαν ὄλοι οἱ ἐπίλεκτοί μας.
Ἐδῶ κείτεται ὁ Αἴαντας, ὁ φίλος τοῦ πολέμου, ἐδῶ καί ὁ Ἀχιλλέας,
ἐδῶ κι ὁ Πάτροκλος ὅμοια θεός στή φρόνηση,
ἐδῶ κι ὁ δικός μου γυιός ὁ ἀγαπητός μου, γενναῖος καί ἀψεγάδιαστος,
ὁ Ἄντιλοχος, φτερωτός στό τρέξιμο καί παλληκάρη».

Ὀκτώβριος 2023 τώρα. Μέ συγκίνηση ξαναγυρνοῦμε, οἱ τότε φοιτητές, στήν κιτρινωμένη σελίδα τοῦ παλιοῦ μας βιβλίου τῆς Ἱστορίας. Δύο Ἕλληνες πατέρες ἡρώων. Τούς χωρίζουν περίπου τρεῖς χιλιάδες χρόνια!
Ὅμως τό προαιώνιο ἑλληνικό ἦθος τό αὐτό.

Καί σήμερα, πού συμβαίνει στούς τοίχους τῆς Ἀθήνας νά διαβάσουμε — γραμμένες ἀπό ξένα χέρια στή γλῶσσα μας — ἐπιγραφές σάν: «Ἐμεῖς δέν θά πολεμήσουμε γιά καμιὰ Πατρίδα», εὐτυχῶς ἔχουμε θαυμαστά πειστήρια γιά τό ὅτι κανένας νεοέλληνας πατέρας ἢ γιός δέν θά μπορούσε νά τίς ὑπογράψει!

Λ.

ἐλευθερίας»

-Παιδί μου, σέ σένα μιλάω!

Καί μπορούμε νά φανταστοῦμε τή στάση τοῦ Κυρίου:

«Προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ». Πλησίασε. Δέν βδελύχθηκε. Δέν τραβήχθηκε μακριά, ὅπως ἔκαναν σέ κάθε τέτοια περίπτωση ὅλοι. Καθότι ἦταν νεκρός ὁ προκειμένος. Μέσα σέ φέρετρο. Καί οἱ νεκροί γιά τόν Νόμο ἦταν ἀκάθαρτοι καί γι' αὐτό ἀπλησίαστοι ἀπό τοὺς ἄλλους· τοὺς ζωντανούς. Ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου πλησιάζει. Ἄκουμπᾶ τό φέρετρο. Σκύβει στή σορό. Κι ἐκεῖ, σκυμμένος πάνω ἀπ' τό νεκρό παλληκάρι, μέ τό πρόσωπό Του ἀντιμέτωπο πρός τό ἄπνοο πρόσωπο, τοὺς ὀφθαλμούς Του νά ἀτενίζουν

«Σοί λέγω»

εὐθέως τὰ σφαιριστά μάτια, τὴν πνοή Του σύνορο μέ τὰ σφραγι-
σμένα χεῖλη, ἀπευθύνει αὐτὴ τῆ φωνή: «Νεανίσκε, σοὶ λέγω...».
«Σοὶ λέγω». Σέ σένα ἀπευθύνομαι.

Διότι ὁ φιλόανθρωπος Λυτρωτὴς δείχνει τὴ φροντίδα Του, τὸ
στοργικὸ Του ἐνδιαφέρον στὸν κάθε ἓνα χωριστά. Ἰδιαίτερα. Ἰδι-
αίτατα. Ἄν ἦρθε ἐπάνω στὴ γῆ γιὰ νὰ σώσει ὅλο τὸ ἀνθρώπινο
γένος, τὸ ἔργο Του αὐτὸ δὲν τὸ ἐπιτελεῖ μαζικά. Ὅχι, ἀλλὰ γιὰ
τὸν καθένα ξεχωριστά. Καί ἔρχεται καί πλησιάζει καί ἀπευθύ-
νεται στὸ πλάσμα Του ἀπολύτως προσωπικά.

«Σοὶ λέγω».

Σέ σένα μιῶ. Γιατί γιὰ Μένα τὸ κάθε ἔμψυχο πλάσμα τῶν
χειρῶν μου σημαίνει μία ἀπόλυτη ἀξία, ὅπως μοναδική μέσα
στὸ σύμπαν. Ἄν ἔπλασα τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα δική μου,
αὐτὸ δὲν συνεπάγεται ὅτι ὅλοι ἀποτελοῦν μία καί τὴν αὐτὴ φω-
τοτυπία σὲ ἑκατομμύρια ἀντίτυπα. Ὅχι. Ἀλλὰ ὁ καθένας μία
ἰδιαίτατη εἰκόνα μου, πού ἐνῶ ἀπεικονίζει τὸ αὐτὸ ἀρχέτυπο,
ἐντούτοις βρίσκεται καί σὲ ὅπως ἰδιαίτερη παραλλαγή του μέσα
στὸν κόσμο. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μοναδική τιμὴ
του, τέτοια πού ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἰσοφα-
ρίσει. Ὁ πολῦτιμος θησαυρός, ὅμοιος τοῦ ὁποῖου κανένας
ἄλλος.

«Σοὶ λέγω».

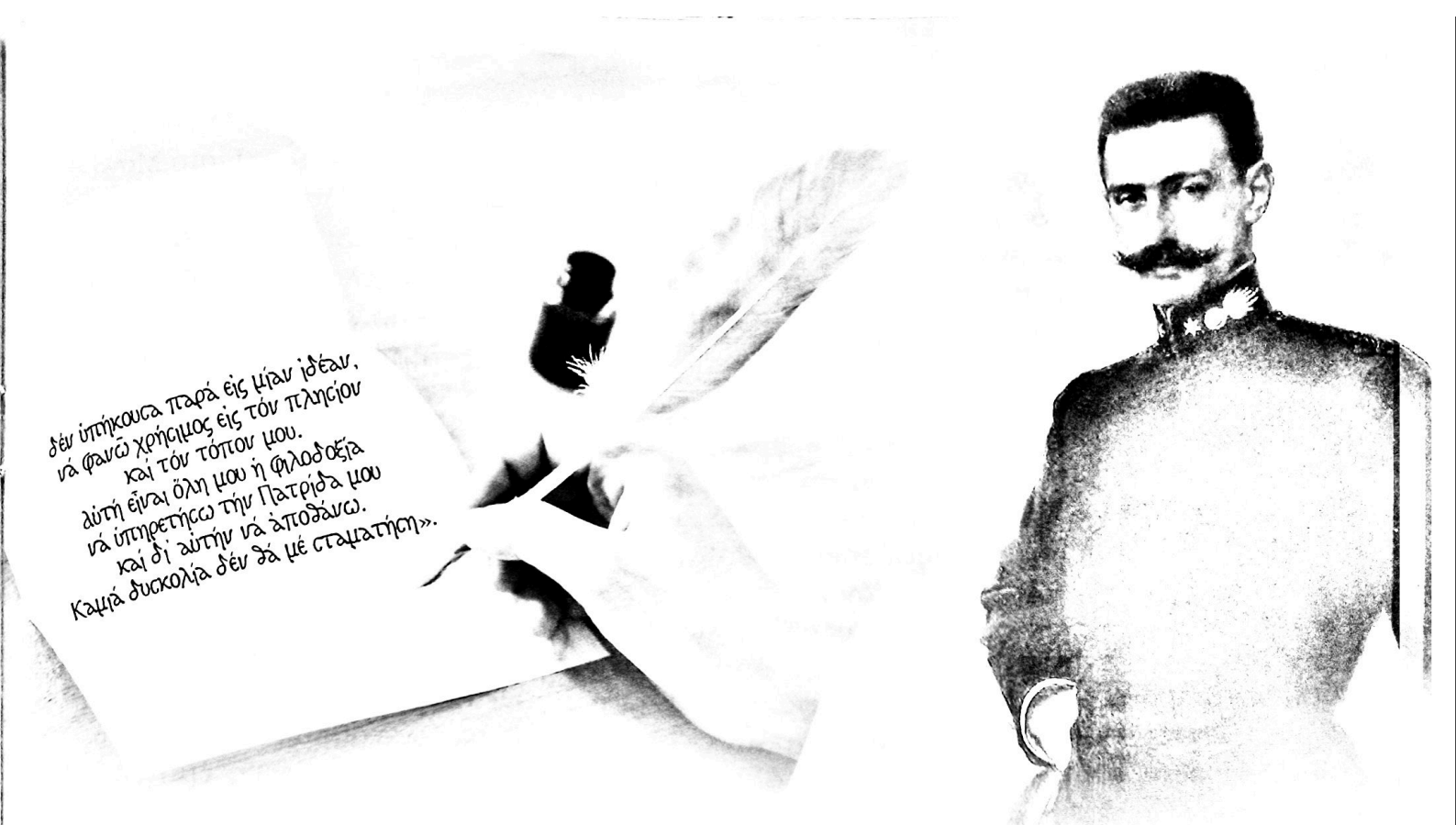
Διότι Ἐγὼ ξέρω «τὰ ἴδια πρόβατα» νὰ τὰ καλῶ «κατ' ὄνομα» (Ἰω.
1' 3). Γνωρίζω τὰ πάντα γι' αὐτά: τοὺς πόθους, τοὺς πόνους, τίς
ἀνάγκες, τίς ἐπιθυμίες, τὰ ὄνειρα, τοὺς φόβους, τὰ σκιρτήματά
τους. Τὴν ὅλη ψυχὸσύνθεσή τους. Ἀφοῦ Ἐγὼ εἶμαι πού τε-
χνουργοῦσα μέσα τους, ὅταν ἀκόμα ἡ ὑπόστασή τους βρισκόταν
βυθισμένη στὸ ἀδιαπέραστο σκοτάδι τῶν μητρικῶν σπλάχνων,
τῆς ἰδιοσύστασής τους. Γι' αὐτὸ μπορῶ νὰ τὰ καλῶ μέ τ' ὄνομά
τους, κι ἐκεῖνα νὰ ἀναγνωρίζουν τὴ φωνή μου καί νὰ σκιρτοῦν
στὸ κάλεσμά μου. Νὰ ἀνασταίνονται στὴν κλήση μου, στὸν ἰδι-
αίτερο γιὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ τόνο τῆς φωνῆς μου, καί νὰ μὲ
ἀκολουθοῦν. Νὰ δίνονται σὲ Μένα. Νὰ μοῦ προσφέρονται.

«Σοὶ λέγω».

Δέν σέ ἀποστρέφομαι. Ὅποιος κι ἂν εἶσαι. Ὅσο χαμηλά καί
νὰ ἔχει πέσει. Ὅποιο κι ἂν εἶναι τὸ κατάντημά σου, ὁ ξεπεσμός
σου. Ἀπέναντί σου στέκομαι μέ ἀπέραντο σεβασμό. Ἡ ψυχὴ σου
ἓνας κόσμος ὁλόκληρος γιὰ Μένα. Καί τραυματισμένος νὰ ἴσαι,
πληγωμένος βαθιά ἀπὸ τὰ βέλη τῆς ἁμαρτίας, τῆς νεανικῆς σου
ξαστοχησιᾶς, καί νεκρὸς ἀκόμα ἀπὸ αὐτήν, Ἐγὼ δὲν σὲ βδε-
λύσομαι. Ἐρχομαι, καί πλησιάζω, καί ἀκουμπῶ στὴν ὑπαρξὴ
σου. Κι ἐκεῖ, σκυμμένος πάνω στὴν πτώση σου, τὴν κατάπτωσή
σου, τὴν ἀπόγνωση, τὸ πῶμα σου, Ἐγὼ, ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καί
τοῦ θανάτου, εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀπευθυνθῶ σὲ σένα καί μέ κυ-
ριαρχικὸ πρόσταγμα – ἂν τὸ δεχθεῖς – νὰ σὲ καλέσω:

«Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι!» (Λουκ. 7' 14). □

|| «Σοὶ λέγω».
Δέν σέ
ἀποστρέφομαι.
Ὅποιος
κι ἂν εἶσαι.
Ὅσο χαμηλά
καί νὰ ἔχει
πέσει.
Ὅποιο
κι ἂν εἶναι
τὸ κατάντημά σου,
ὁ ξεπεσμός σου. ||

δέν υπήκουσα παρά εἰς μίαν ἰδέαν,
νά φανῶ χρήσιμος εἰς τόν πλησίον
καί τόν τόπον μου.
αὐτή εἶναι ὅλη μου ἡ φιλοδοξία
νά υπηρετήσω τήν Πατρίδα μου
καί δι' αὐτήν νά ἀποθάνω.
Καμιά δυσκολία δέν θά μέ σταματήσει».

Παρακαταθήκη ἀρετῆς καί τόλμης

Διά χειρός Παύλου Μελά

Υπάρχουν ἄνθρωποι, ἐμβληματικές προσωπικότητες, μέ ἀκεραιότητα ἀρετῆς καί πράξης, πού σηματοδοτοῦν τήν ἱστορία τῶν λαῶν. Τό παράδειγμά τους ἀποτελεῖ αἰώνια παρακαταθήκη, ἱκανή νά θρέψει πνευματικά τίς ἐπόμενες γενεές. Σ' αὐτούς ἀνήκει καί ὁ θρυλικός Παῦλος Μελάς, τοῦ ὁποίου ἡ σύντομη ζωή (34 ἐτῶν) καί ὁ θάνατός του (13 Ὀκτωβ. 1904) στή Στάτιστα, ἔκαναν τόν Μακεδονικό Ἀγῶνα πανελλήνια ὑπόθεση, καί τόν ἴδιο σύμβολο ἠθους καί γνήσιου πατριωτισμοῦ.

Γεννημένος στή Μασσαλία (1870), γιός τοῦ πλοῦσιου μεγαλέμπορα Μιχαήλ Μελά καί τῆς Ἑλένης Βουτσινᾶ, μεγάλωσε στήν Ἀθήνα, ὅπου μετοίκησαν (1874) οἱ γονεῖς του. Τό περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ του, ἡ ἐθνική καί κοινωνική δράση τοῦ πατέρα του — διετέλεσε Βουλευτής καί Δήμαρχος Ἀθηναίων — οἱ συχνές συζητήσεις γιά τόν ἀλύτρωτο ἀκόμη Ἑλληνισμό, ξεσήκωναν στήν ψυχή του μεγάλα ὀράματα. Ἀπό μικρός ἀγαποῦσε μέ πάθος ὅτιδήποτε εἶχε σχέση μέ τήν Ἑλλάδα, καί ἤθελε νά ἀγωνιστεῖ γιά τά δίκαια τῆς πατρίδας του. Γι' αὐτό ἐπέλεξε συνειδητά τή Σχολή Εὐελπίδων. Στό ἡμερολόγιό του, πρὶν ἀπό

τις εισιτήριες εξετάσεις, γράφει: «Επιλέγων τό στάδιο αυτό, δέν ύπήκουσα παρά εις μίαν ιδέαν, νά φανῶ χρήσιμος εις τόν πλησίον καί τόν τόπον μου. Αὐτή εἶναι ὅλη μου ἡ φιλοδοξία· νά ύπηρετήσω τήν Πατρίδα μου καί δι' αὐτήν νά ἀποθάνω. Καμιά δυσκολία δέν θά μέ σταματήσει».

Ὁ γάμος του στά 22 του χρόνια (1892) μέ τή Ναταλία Μελά, κόρη τοῦ Στέφανου Δραγούμη, ἐξέχοντος πολιτικοῦ, Ὑπουργοῦ ἐξωτερικῶν καί κατόπιν Πρωθυπουργοῦ, καθῶς καί ἡ γνωριμία του μέ τόν ἀδελφό τῆς Ναταλίας Ἰῶνα Δραγούμη, πυροδότησαν ἀκόμη περισσότερο τά πατριωτικά του αἰσθήματα. Σέ ἐπιστολή πρὸς τή σύζυγό του γράφει: «...τά πολυάριθμα παραδείγματα πατριωτισμοῦ καί θάρρους φυσικοῦ, ἀλλ' ἰδίως ἠθικοῦ, τά ὁποῖα συνάντησα εἰς τήν ἀγαπητήν, τήν ἀγίαν σου οἰκογένειαν, μ' ἐβοήθησαν πολύ».

Ἦταν ὠραῖος, εὐσταλής, πανύψηλος καί γενναῖος. Θά μπορούσε νά συνεχίσει τήν ἀνετη ζωή του στήν Κηφισιά καί τήν Ἀθήνα. Ὅμως μέσα του ἔκαιγε ἄσβεστο τό πάθος γιά τή διάσωση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας ἀπό τοὺς Τούρκους καί ἐπὶ πλέον ἀπό τίς βιαιότητες τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Ἔτσι ἔβγαλε τήν ἐντυπωσιακή στολή τοῦ ἀξιωματικοῦ, φόρεσε τόν μαῦρο παραδοσιακό ντουλαμά, καί μέ τό ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας (χαϊδευτικά ὀνόματα τῶν ἀγαπημένων του παιδιῶν), μπῆκε κρυφά καί στή Μακεδονία καί ὀργάνωσε τόν Ἀγῶνα μέ ἄλλους Ἑλληνες ἀξιωματικούς καί ἐθελοντές ἀπό κάθε ἄκρη τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τά καλύτερα ὄπλα του ἦταν περισσότερο αὐτά πού εἶχε ἀποθηκεύσει στήν πνευματική του φάρετρα, παρά αὐτά πού κρατοῦσε στά χέρια του.

Πρωτίστως τόν χαρακτήριζε βαθιά χριστιανική πίστη καί εὐλάβεια, ἀπ' ὅπου ἀντλοῦσε δύναμη καί θάρρος στίς ποικίλες ἀντιξοότητες. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει πῶς ὁ νοῦς καί ἡ καρδιά του τρεφόταν ἀπό τή σκέψη τοῦ Χριστοῦ καί τά Ἁγία Μυστήρια. Πρὶν διαβεῖ μαζί μέ τοὺς ἄνδρες του τά ἑλληνοτουρκικά σύνορα

στή Θεσσαλία (Αὐγούστος 1904), στό Μοναστήρι τῆς Μερίτσας, μετέλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Γράφει ὁ ἴδιος: «Οὐδέποτε μέ τόσην κατάνυξιν μετέλαβα. Ὁ νοῦς μου διαρκῶς ἐστρέφεται πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος χάριν ἡμῶν ὑπέστη τό μαρτύριον. Τό μέγεθος τῆς θυσίας Του, τό μέγεθος τῆς ἀποστολῆς Του, μ' ἔκαναν νά αἰσθάνωμαι πόσο μικροί καί πόσον μακράν Αὐτοῦ εὐρισκόμεθα, ἀλλά συγχρόνως καί μέ ἐνεθάρρυναν. Μετά τήν Μετάληψιν ἐπεράσαμεν τά σύνορα. Αἰσθάνομαι τώρα ἰσχυρός, γενναῖος καί καλύτερος. Ἔτοιμος νά κάνω τά πάντα». Στίς ποικίλες καθημερινές δυσκολίες καταφεύγει στό Θεό καί ἐπικαλεῖται τή βοήθειά Του: «Πρέπει νά τοὺς ὀμιλήσω (ἐννοεῖ τοὺς ντόπιους Μακεδόνες), νά τοὺς ἐμπνεύσω ἐνθουσιασμόν, πατριωτισμόν, θάρρος καί πεποίθησιν. Θεέ μου, βοήθησέ με. Μή μέ ἐγκαταλείψεις. Εἶμαι μόνος, χωρίς βοήθεια οὐδαμόθεν, χωρίς εἰδήσεις, χωρίς συνεννοήσεις». Πιστός στίς θρησκευτικές του ἀρχές, δέν καταργεῖ τή νηστεία, ἀκόμη καί κάτω ἀπό φοβερά ἀντίξοες συνθήκες: «Ἐξυπνήσαμεν τό πρωί μέ πόνους εἰς τά πόδια καί σέ ὄλον τό σῶμα. Τά τσαρούχια μας εἶναι γεμάτα παγωμένο νερό. Τό κρῦο εἶναι φοβερό. Τρώγομεν ὀλίγον ψωμί, πού εἶναι ὡσάν λάσπη ἀπό τήν βροχήν. Σήμερον εἶναι νηστεία».

Ὑπῆρξε σύμβολο ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ. Ἀνέλαβε αὐτόν τόν τιτάριο ἀγῶνα ἀνιδιοτελῶς, χωρίς ὑπολογισμούς, μόνο ἀπό γνήσια ἀγάπη στήν πατρίδα καί τήν φίλιτη Μακεδονία, ὅπως τήν ὀνόμαζε. «...Ἀναλαμβάνω αὐτόν τόν ἀγῶνα μέ ὅλη μου τήν ψυχὴν, καί μέ τήν ιδέαν ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τόν ἀναλάβω. Ἔχω δέ καί ὑπέρτατον καθῆκον νά θυσιάσω τό πᾶν, ὅπως πείσω τήν Κυβέρνησιν καί τήν κοινήν γνώμην περὶ τούτου...».

Βαθιά εὐγενής, ἐνάρετος, συνετός καί διαλλακτικός, φέρεται στοὺς ντόπιους μέ ἀγάπη καί κατανόηση. Προσπαθεῖ νά τοὺς ἀφυπνίσαι καί νά τοὺς ἐντάξει στόν μεγάλο ἀγῶνα γιά τή Μακεδονία: «Ἀδελφοί, ἡμεῖς

πού ἤλθομεν ἀπό τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ σᾶς βοηθήσωμεν, ἐφέραμε μαζί μας μόνον ἀγάπη, πατριωτισμόν καί παλληκαριά· δέν θά σᾶς βιάσωμεν νὰ μᾶς ἀκολουθήσετε, ὅπως σᾶς ἔκαμαν οἱ Βούλγαροι· ὅπλα θά δώσωμεν δωρεάν εἰς ὅσους μᾶς ζητήσουν. Θά πολεμοῦμε στήθος μέ στήθος καί πρῶτα θά πέφτωμεν ἡμεῖς καί ἔπειτα σεῖς».

Ἀκαταμάχητος στήν ὑλοποίηση τῶν σχεδίων του, ἐπιμένει κι ὅταν ἀκόμη δέν βρίσκει ἀνταπόκριση. «...Ἐχουν (οἱ ντόπιοι) ὅλην τήν καλήν θέλησιν, καί μοῦ προτείνουν μ' ἐνθουσιασμόν πλῆθος σχεδίων. Ὅταν ὁμως ἔλθῃ ἡ στιγμή τῆς ἐκτελέσεώς των ἢ δέν ἔρχονται ἢ σέ γελοῦν παντοιοτρόπως ἢ καί εἰδοποιοῦν τοὺς Βουλγάρους νὰ κρυφθοῦν».

Παραμένει πάντοτε τολμηρός καί ὑπομονετικός, μέ θυσιαστικό φρόνημα σέ ὅλες τίς ἀντίξοες συνθήκες. «Νάτα μου, ... ἐβαδίσσαμεν ἐπὶ 9 ὥρας ἕκαστος, φέρων βάρος 15-20 ὀκάδων. Τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ὑπερνικήσαμεν, δέν ἤμπορῶ νὰ σοῦ τὰς περιγράψω. Περπατοῦμεν ἐπὶ πάγου. Πίπτομεν ἡμιθανεῖς σχεδόν, τυλισσόμενοι εἰς τήν κάπαν μας. Ἐν τούτοις εἶναι περίεργον ὅτι τὰ βασανιστήριά μας τώρα μόνον τὰ ἐνθυμούμεθα. Ὅταν τὰ ὑφιστάμεθα, ὁ νοῦς μας ὅλων ἦτο εἰς τήν Μακεδονίαν!» Καί στό τελευταῖο γράμμα του, πρὶν σκοιωθεῖ στή Στάτιστα, σημειώνει: «...Θέλω καί πρέπει νὰ μείνω ἐδῶ ὅπου μέ κρατεῖ τό καθῆκον, καί πρό πάντων αἱ ὑποχρεώσεις ἄς ἀνέλαβα. Αἰσθάνομαι ὅτι θυσιάζομαι, ἀλλά τουλάχιστον θά κατορθώσω τίποτε;».

Καί πράγματι θυσιάστηκε ὀλοκληρωτικά. Στίς 13 Ὀκτωβρίου 1904, στή Στάτιστα, σέ συμπλοκή μέ τουρκικό ἀπόσπασμα, πληγώθηκε θανάσιμα. Ὁ τελευταῖος του λόγος στόν στενό συνεργάτη του Πύρζα, πρὶν ἀφήσει τήν τελευταία του πνοή: «Τόν σταυρό μου νὰ τόν δώσεις στή γυναίκα μου καί τό τουφέκι μου στόν Μίκη, καί νὰ τοὺς πεῖς ὅτι τό καθῆκον μου ἔκαμα...».

Ἔφυγε μέ τήν ἀπορία: «Ἐκαμα τό καθῆκον μου· τουλάχιστον θά κατορθώσω τίποτε»; Ἔτσι γίνεται πάντα. «Οἱ ἥρωες βαδίζουν στά σκοτεινά», κι ἄλλοι βλέπουν τό φῶς. Ὁ Παῦλος Μελάς μέ τόν ἥρωικό του θάνατο χτύπησε τίς καμπάνες τοῦ Ἔθνους. Ἔδωσε τό πᾶν καί κατόρθωσε τό πᾶν. Ἡ θυσία του ἔφερε τήν Ἀνάστασι. Συγκλόνησε τήν Ἑλλάδα, ἄρχισαν νὰ καταφθάνουν στή Μακεδονία ἀπό κάθε γωνιά τῆς ἐλληνικῆς γῆς γενναῖοι ἄνδρες, πού ἔγιναν δεκτοί ἀπό τοὺς Μακεδόνες καί μαζί ἐπικράτησαν στήν ἀναμέτρηση μέ τοὺς Βουλγάρους καί ἔσωσαν τή Μακεδονία!

Στήν ἱστορία τῶν λαῶν, σέ δισεκτοὺς καιροὺς κι ὅταν πρέπει νὰ ἀνατραπεῖ ἡ δεινὴ πραγματικότητα, δέν μπορεῖ νὰ γίνει μέ σπιθαιαῖα ἀναστήματα. Τότε χρειάζονται καί ἀναζητοῦνται Παῦλοι Μελάδες. Καί χαρὰ στήν κοινωνία ἢ στόν λαό πού τοὺς ἔχει!